

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

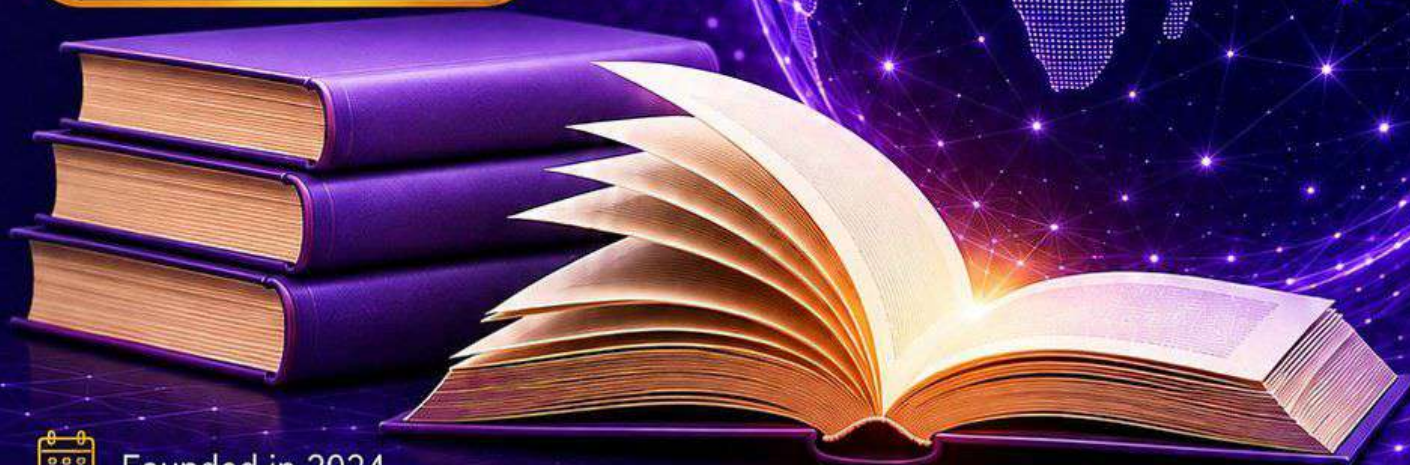
IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 8

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

“YANGI AVLOD” MAKTABGA MAJBURIY TAYYORLOV BOSQICHINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDAGI ILMIY-NAZARIY TAHLILI

Jamoldinova Dildora Alijon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti, pedagog-tadqiqotchi.

e-mail: jamoldinovadildora68@gmail.com **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0000-1112-9481>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada “Yangi avlod” maktab va maktabgacha ta’lim tashkilotlarida hamda bolalarni innovatsion rivojlantirish markazlarida maktabga majburiy tayyorlov bosqichini tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilingan. Maktabga tayyorlovning mazmuni zamonaviy pedagogik yondashuvlar nuqtayi nazaridan yoritilib, kompetensiyaviy ta’lim, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda pedagog va oila hamkorligining ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so’zlar: maktabga majburiy tayyorlov, “Yangi avlod”, maktabgacha ta’lim, bolalarni innovatsion rivojlantirish markazlari, kompetensiyaviy yondashuv, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, innovatsion pedagogik texnologiyalar, maktabga tayyorlik, pedagogik hamkorlik.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО ЭТАПА ПОДГОТОВКИ К ШКОЛЕ «НОВОЕ ПОКОЛЕНИЕ» КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРОБЛЕМЫ

Жамолдинова Дилдора Алижон кизи

Андижанский государственный педагогический институт, педагог-исследователь.

Аннотация.

В статье анализируются научно-теоретические основы организации обязательного этапа подготовки к школе в школах и организациях дошкольного образования «Новое поколение», а также в центрах инновационного развития детей. Содержание подготовки к школе рассматривается с точки зрения современных педагогических подходов. Обосновывается значение компетентностного обучения, развивающей образовательной среды, инновационных педагогических технологий, а также сотрудничества педагогов и семьи.

Ключевые слова: обязательная подготовка к школе, «Новое поколение», дошкольное образование, центры инновационного развития детей, компетентностный подход, развивающая образовательная среда, инновационные педагогические технологии, готовность к школе, педагогическое сотрудничество.

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF ORGANIZING THE “NEW GENERATION” COMPULSORY SCHOOL PREPARATION STAGE AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Jamoldinova Dildora Alijon qizi

Andijan State Pedagogical Institute, Teacher-Researcher.

Abstract.

This article analyzes the scientific and theoretical foundations for organizing the compulsory school preparation stage in “New Generation” schools and preschool educational organizations, as well as in centers for the innovative development of children. The content of school preparation is examined from the perspective of contemporary pedagogical approaches. The study substantiates the importance of competency-based education, a developmental learning environment, innovative pedagogical technologies, and cooperation between educators and families.

Keywords: compulsory school preparation, “New Generation,” preschool education, centers for innovative development of children, competency-based approach, developmental learning environment, innovative pedagogical technologies, school readiness, pedagogical cooperation.

Kirish. So’nggi yillarda dunyo miqyosida maktab va maktabgacha ta’limni rivojlantirish, bolalarning maktab ta’limiga sifatli tayyorgarligini ta’minlash hamda inson kapitalini shakllantirish ta’lim siyosatining ustuvor yo’nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda [19; 20; 21]. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar maktabga tayyorlov bolaning keyingi ta’lim bosqichlaridagi muvaffaqiyati, ijtimoiy moslashuvi, bilish faolligi va hayot davomida ta’lim olish kompetensiyalarining shakllanishida muhim omil ekanligini ko’rsatmoqda [1; 12; 21]. Shu bois rivojlangan davlatlar tajribasida maktabga tayyorlov tizimini takomillashtirish, bolaga yo’naltirilgan pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda ta’lim sifatini oshirishga alohida e’tibor qaratilmoqda [12; 19; 20].

O’zbekiston Respublikasida ham maktabgacha ta’lim tizimini tubdan isloh qilish, uning mazmunini zamonaviy

talablar asosida takomillashtirish hamda bolalarning sifatli maktab ta'limiga tayyorgarligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan [14; 15]. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maktab va maktabgacha ta'lim va tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga qaratilgan Farmonida bir yillik maktabga majburiy tayyorlov dasturini majburiy umumiy o'rta ta'limning dastlabki bosqichi sifatida e'tirof etish, o'yin faoliyatiga asoslangan ta'limni keng joriy qilish hamda tarkibida Bolalarni rivojlantirish innovatsion markazlari faoliyat yuritadigan "Yangi avlod" maktabgacha ta'lim tashkilotlarini bosqichma-bosqich tashkil etish vazifalari belgilangan [14].

Mazkur islohotlar doirasida maktabga majburiy tayyorlov bosqichining mazmunini takomillashtirish, uni maktabgacha ta'lim tashkilotlari, umumta'lim maktablari hamda boshqa ijtimoiy muassasalarda samarali tashkil etish, pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirish va ta'lim sifati monitoringini kuchaytirish bo'yicha tizimli mexanizmlar joriy etilmoqda [13; 14]. Ayniqsa, 2026–2028-yillarda hududlarda "Yangi avlod" maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tashkil etish va ular tarkibida innovatsion rivojlantirish markazlari faoliyatini yo'lga qo'yish maktabga tayyorlov sifatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda [14].

Shu bilan birga, mazkur o'zgarishlar maktabga tayyorlovni faqat alohida ta'lim bosqichi sifatida emas, balki bolaning intellektual, ijtimoiy-emotsional, kommunikativ va ijodiy rivojlanishini ta'minlaydigan yaxlit pedagogik tizim sifatida tashkil etishni talab etmoqda [12; 20; 21]. Bu esa ta'lim mazmunini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish hamda pedagogik jarayonni zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida tashkil etish zaruratini yuzaga keltirmoqda [2; 12; 24].

Mavjud ilmiy tadqiqotlarda maktabga tayyorlovning pedagogik va psixologik asoslari keng o'rganilgan bo'lsa-da [1; 3; 8; 17; 22], "Yangi avlod" umumiy o'rta ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari sharoitida maktabga majburiy tayyorlov bosqichini tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari, pedagogik shart-sharoitlari va tashkiliy mexanizmlari yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Xususan, innovatsion rivojlantirish markazlari faoliyati bilan integratsiyalashgan maktabga tayyorlovning nazariy asoslari hamda uning ta'lim sifati va bolalar rivojlanishiga ta'sirini yorituvchi ilmiy izlanishlar cheklangan.

Shu nuqtai nazardan, "Yangi avlod" maktabga majburiy tayyorlov bosqichini tashkil etishning pedagogik muammo sifatidagi ilmiy-nazariy tahlili dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi. Mazkur maqolada ushbu tizimning nazariy-metodologik asoslari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda uning samaradorligini ta'minlovchi pedagogik omillar ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Maktabga majburiy tayyorlov uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini bo'lib, bolaning keyingi ta'lim bosqichiga muvaffaqiyatli moslashuvi, shaxsiy rivojlanishi hamda tayanch kompetensiyalarining shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi [12; 21]. Zamonaviy pedagogika maktabga tayyorlovni faqat elementar savodxonlikni shakllantirish bilan cheklamaydi, balki bolaning intellektual, ijtimoiy-emotsional, kommunikativ va ijodiy rivojlanishini ta'minlaydigan yaxlit pedagogik jarayon sifatida talqin etadi [1; 24]. Shu bois ushbu bosqichni ilmiy asosda tashkil etish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Ilmiy manbalarda "maktabga tayyorlik" (*mazkur tadqiqotda maktabga tayyorlik bolaning maktab ta'limiga muvaffaqiyatli moslashishi va boshlang'ich ta'lim mazmunini samarali o'zlashtirishini ta'minlaydigan jismoniy, intellektual, psixologik, ijtimoiy-emotsional hamda motivatsion kompetensiyalar majmui sifatida talqin etiladi*) tushunchasi bolaning ma'lum hajmdagi bilimlarga egaligi bilan emas, balki yangi ta'lim muhitiga moslasha olishi, mustaqil fikrlashi, muloqotga kirisha olishi, o'z faoliyatini rejalashtirishi hamda muammoli vaziyatlarda maqbul qaror qabul qila olish qobiliyati bilan tavsiflanadi [1; 24]. Mazkur yondashuv maktabga tayyorlov jarayonida kompetensiyaviy ta'limning ustuvorligini belgilaydi. Kompetensiyaviy yondashuv bolaning nazariy bilimlarni o'zlashtirishidan ko'ra, ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi [12]. Shu jihatdan maktabga tayyorlov mazmuni ham bolaning yosh va individual rivojlanish xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi lozim.

Maktabga tayyorlovning nazariy asoslarini shakllantirishda L.S. Vygotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi muhim metodologik manba hisoblanadi [22]. Olimning fikriga ko'ra, bolaning psixik rivojlanishi biologik omillar bilan emas, balki ijtimoiy muhit, muloqot va hamkorlikdagi faoliyat ta'sirida yuz beradi [22]. Shu nuqtai nazardan ishlab chiqilgan "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi pedagogik jarayonni bolaning mavjud imkoniyatlari va istiqboldagi rivojlanish salohiyati o'rtasidagi uzviy bog'liqlik asosida tashkil etishni nazarda tutadi [22]. Pedagogning vazifasi bolaga tayyor bilimni uzatish emas, balki uning mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlaydigan rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishdan iboratdir [22]. Mazkur nazariya bugungi kunda individual va differensial yondashuvlarga asoslangan maktabgacha ta'lim texnologiyalarining ilmiy poydevorini tashkil etadi.

Bolalar tafakkurining rivojlanish bosqichlarini izohlashda J. Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasi alohida o'rin tutadi [17]. Piaget maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim faol o'rganish, kuzatish, tajriba o'tkazish va amaliy faoliyat orqali shakllanishini ta'kidlaydi [17]. Shu sababli maktabga tayyorlov jarayonida reproduktiv o'qitish usullaridan ko'ra, izlanishga yo'naltirilgan metodlar samaraliroq hisoblanadi [17]. Rivojlantiruvchi o'yinlar, muammoli topshiriqlar, tajriba va kuzatishlarga asoslangan mashg'ulotlar bolalarda mantiqiy fikrlash, tahlil qilish hamda bilishga bo'lgan qiziqishni rivojlantirishning muhim vositalari sanaladi.

Maktabga tayyorlov nazariyasining rivojlanishida M. Montessori tomonidan ishlab chiqilgan pedagogik tizim ham muhim ilmiy ahamiyatga ega [8]. Montessori konsepsiyasining asosiy g'oyasi bolani ta'lim jarayonining markaziga qo'yish hamda uning tabiiy rivojlanish ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik muhitni yaratishdan iborat [8]. Ushbu yondashuvda pedagog nazorat qiluvchi emas, balki rivojlanish uchun qulay sharoit yaratuvchi tashkilotchi sifatida namoyon bo'ladi [8]. Natijada bolalarda mustaqillik, mas'uliyat, tanqidiy fikrlash va amaliy faoliyat ko'nikmalari izchil shakllanadi [8]. Zamonaviy maktabgacha ta'limning bolaga yo'naltirilganligi aynan Montessori pedagogikasining

asosiy tamoyillari bilan uyg'unlashgan holda rivojlanmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida o'yinning yetakchi faoliyat ekanligi D.B. Elkonin tomonidan ilmiy asoslab berilgan [5]. Olimning ta'kidlashicha, o'yin jarayonida bola ijtimoiy munosabatlarni o'zlashtiradi, nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi hamda o'z xatti-harakatlarini boshqarishni o'rganadi [5]. Shu bois maktabga tayyorlov jarayonida syujetli-rolli, didaktik va muammoli o'yinlardan tizimli foydalanish bolalarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ijodkorligini rivojlantirishning muhim pedagogik vositasi hisoblanadi.

A.N. Leontevning faoliyat nazariyasiga ko'ra, shaxsning rivojlanishi uning faol amaliy harakati orqali amalga oshadi [7]. Bilim tayyor shaklda o'zlashtirilmaydi, balki faoliyat jarayonida hosil qilinadi [7]. Mazkur yondashuv maktabga tayyorlov mashg'ulotlarini kuzatish, tajriba o'tkazish, tadqiqotchilik elementlari va amaliy topshiriqlar asosida tashkil etish zarurligini asoslaydi. Bunday ta'lim yondashuvi bolalarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyalarining shakllanishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda bolaning rivojlanishi ko'p omilli jarayon sifatida talqin etiladi. U. Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasiga ko'ra, bolaning rivojlanish darajasi oila, ta'lim muassasasi, tengdoshlar hamda ijtimoiy muhitning o'zaro ta'siri bilan belgilanadi [3]. Ushbu yondashuv maktabga tayyorlov jarayonida pedagog, ota-ona va jamiyat hamkorligini mustahkamlash zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi [3]. Demak, maktabga tayyorlov samaradorligi faqat pedagogik faoliyat natijasi emas, balki barcha ta'lim subyektlarining tizimli hamkorligi mahsuli sifatida namoyon bo'ladi. Ko'rib chiqilgan nazariy yondashuvlar maktabga majburiy tayyorlovning turli jihatlarini yoritishiga qaramay, ularning barchasi bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash g'oyasi asosida o'zaro uyg'unlashadi.

Yuqorida tahlil qilingan ilmiy yondashuvlar maktabga majburiy tayyorlovning nazariy-metodologik asoslarini belgilab beradi. Ularning umumiy mazmuni bolaning shaxsiy rivojlanishini ta'lim jarayonining markaziga qo'yish, rivojlantiruvchi pedagogik muhitni yaratish, kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish hamda ta'lim ishtirokchilari o'rtasidagi samarali hamkorlikni ta'minlash zarurligini ko'rsatadi [3; 5; 7; 8; 17; 22]. Aynan ushbu nazariy qarashlar O'zbekistonda joriy etilayotgan **"Yangi avlod" maktab va maktabgacha ta'lim tashkilotlari** faoliyatining ilmiy-metodologik asosini tashkil etib, maktabga majburiy tayyorlovning zamonaviy ko'rinishini shakllantirish uchun muhim nazariy poydevor vazifasini bajaradi.

Nazariy yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabga majburiy tayyorlovning samaradorligi alohida pedagogik metod yoki texnologiyaga emas, balki rivojlantiruvchi ta'lim muhiti, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda pedagogik hamkorlikning o'zaro integratsiyasiga bog'liq. Shu nuqtai nazardan O'zbekistonda joriy etilayotgan **"Yangi avlod" maktab va maktabgacha ta'lim tashkilotlari** maktabga tayyorlovning zamonaviy pedagogik ko'rinishini shakllantirishga xizmat qilmoqda [14; 15].

Mazkur fikrlarning asosiy konseptual g'oyasi bolani ta'lim jarayonining markaziy subyekti sifatida e'tirof etishdan iborat [8; 17; 22]. An'anaviy maktabga tayyorlov amaliyotida asosiy e'tibor boshlang'ich sinf dasturiga mos bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan bo'lsa, "Yangi avlod" yondashuvida bolaning intellektual, ijtimoiy-emotsional, kommunikativ va ijodiy rivojlanishini ta'minlash ustuvor maqsad sifatida belgilanadi. Shu sababli maktabga tayyorlov qisqa muddatli o'quv bosqichi emas, balki shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi uzluksiz pedagogik jarayon sifatida talqin etiladi.

Ushbu yondashuvning samaradorligi, avvalo, rivojlantiruvchi pedagogik muhitni yaratishga bog'liq [8; 22]. Bunday muhit bolaning yosh va individual xususiyatlariga mos tashkil etilib, uning mustaqil faoliyat yuritishi, tanlov qilishi, izlanishi va ijodkorlik qobiliyatlarini namoyon etishi uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlaydi [8; 17; 22]. Natijada ta'lim jarayonida bola passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa bilishga qiziqish, tashabbuskorlik va mustaqil fikrlashning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tahlillar asosida "Yangi avlod" maktabga majburiy tayyorlovining samaradorligini belgilovchi, bir-biri bilan uzviy bog'liq quyidagi pedagogik komponentlarni ajratish mumkin.

PEDAGOGIK KOMPONENTLAR (Muallif tomonidan Vygotskiy, Piaget, Montessori, Elkonin, Leontev va Bronfenbrenner nazariyalari asosida tuzildi)

I komponent	Kompetensiyaviy ta'lim mazmuni	Mazkur yondashuv ta'lim natijasini alohida bilimlar yig'indisi bilan emas, balki bolaning kundalik hayotda zarur bo'ladigan kommunikativ, bilish, ijtimoiy va ijodiy kompetensiyalarni egallashi bilan baholaydi. Bu esa maktabgacha va boshlang'ich ta'lim o'rtasidagi uzviylikni ta'minlashga xizmat qiladi.
II component	Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash.	O'yin texnologiyalari, loyiha metodi, tadqiqotchilik faoliyati, STEAM elementlari, raqamli ta'lim vositalari va interfaol metodlarning uyg'un qo'llanilishi bolalarning bilish faolligini oshirish bilan bir qatorda ularning amaliy fikrlashi va muammolarni hal etish kompetensiyalarini ham rivojlantiradi.
III komponent	Pedagogning kasbiy kompetentligi	Zamonaviy pedagog faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini loyihalashtiruvchi, bolaning individual rivojlanishini kuzatuvchi va unga mos pedagogik yondashuvlarni tanlay oladigan mutaxassis sifatida faoliyat

		yuritishi zarur. Shu bois pedagoglarning innovatsion kompetentligini muntazam rivojlantirish muhim shartlaridan biri hisoblanadi.
IV komponent	Oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligi	Maktabga tayyorlovning uzluksizligi ta'lim muassasasida olib borilayotgan rivojlantiruvchi faoliyatning oilada davom ettirilishiga bevosita bog'liq. Ota-onalarning pedagogik jarayondagi faol ishtiroki bolaning ijtimoiy moslashuvi, emotsional barqarorligi va o'quv motivatsiyasining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1-jadval. Muallif tomonidan [3;5;7;8;17;22] asosida tuzilgan.

Mazkur komponentlarning uyg'unligi "Yangi avlod" yondashuvining amaliy samaradorligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, tarkibida faoliyat yurituvchi **Bolalarni rivojlantirish innovatsion markazlari** alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ushbu markazlar an'anaviy mashg'ulotlarni takrorlash emas, balki har bir bolaning individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus pedagogik maydon sifatida tashkil etilishi bilan ajralib turadi.

Innovatsion markazlarda konstruktorlik, tajriba-sinov ishlari, STEAM faoliyati, tasviriy va amaliy san'at, nutqni rivojlantirish, mantiqiy fikrlash hamda raqamli texnologiyalar asosidagi mashg'ulotlarni tashkil etish bolalarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi [11; 12; 20]. Bunday faoliyat kuzatish, tahlil qilish, taqqoslash, muammoli vaziyatlarni hal etish hamda ijodiy fikrlash ko'nikmalarining bosqichma-bosqich shakllanishini ta'minlaydi [17; 22].

Yuqoridagi yondashuvlarning muhim afzalligi maktabga tayyorlovni standart yondashuv asosida emas, balki bolaning individual rivojlanish trayektoriyasiga mos ravishda tashkil etish imkoniyatini yaratishidir [8; 22]. Natijada har bir bolaning qobiliyati, qiziqishi va rivojlanish sur'ati hisobga olinadi, pedagogik ta'sir esa differensial yondashuv asosida amalga oshiriladi. Aynan ushbu jihat an'anaviy maktabga tayyorlov tizimidan prinsipial farqini belgilaydi.

Ushbu nazariy bilimlarni amaliyotga samarali joriy etish kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim mazmunini loyihalash, ta'lim jarayonini individuallashtirish, pedagoglarning innovatsion kasbiy kompetentligini rivojlantirish, bolalar rivojlanishining muntazam monitoringini yo'lga qo'yish hamda oila bilan tizimli hamkorlikni ta'minlash kabi o'zaro bog'liq pedagogik shart-sharoitlarga asoslanadi [3; 12; 14; 20; 21]. Ushbu omillarning uyg'unligi ta'lim sifatini oshirish, bolalarning maktabga tayyorgarlik darajasini yuksaltirish hamda uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlaydi.

Shunday qilib, "Yangi avlod" maktabga majburiy tayyorlov bosqichi bolaning shaxsiy rivojlanishini ustuvor qadriyat sifatida e'tirof etuvchi zamonaviy pedagogik tizim hisoblanadi. Yuqorida aytilgan kompetensiyaviy yondashuv, rivojlantiruvchi ta'lim muhiti, innovatsion pedagogik texnologiyalar va ijtimoiy hamkorlik tamoyillarining o'zaro integratsiyasi maktabgacha ta'limning sifat jihatidan yangi bosqichini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar shuni ko'rsatdiki, maktabga majburiy tayyorlovni samarali tashkil etish bolaning shaxsiy rivojlanishini ta'lim jarayonining markaziga qo'yuvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlarni izchil amalga oshirishni talab etadi. Vygotskiy, Piaget, Montessori, Elkonin, Leontev hamda Bronfenbrenner tomonidan ilgari surilgan ilmiy konsepsiyalar maktabga tayyorlovning nazariy-metodologik asosini tashkil etib, bolaning intellektual, ijtimoiy-emotsional va kommunikativ rivojlanishini ta'minlashda rivojlantiruvchi ta'lim muhiti, faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim hamda ijtimoiy hamkorlikning muhimligini tasdiqlaydi.

Tahlillarimiz shuni ko'rsatdiki, "Yangi avlod" bolalarni rivojlantirish markazlari, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabga majburiy tayyorlovni tashkil etish an'anaviy yondashuvdan mazmun va metodik jihatdan farq qiladi. Ushbu qarashlarning ustuvorligi ta'lim mazmunining kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi, bolaning individual rivojlanish trayektoriyasini qo'llab-quvvatlash, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda pedagog, ota-ona va ta'lim muassasasi hamkorligining tizimli yo'lga qo'yilishi bilan belgilanadi. Mazkur omillar bolalarning maktab ta'limiga muvaffaqiyatli moslashuvi, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun zarur pedagogik shart-sharoitlarni yaratadi.

Tahlillar asosida "Yangi avlod" maktabga majburiy tayyorlovining samaradorligi beshta asosiy omilning o'zaro integratsiyasiga bog'liq ekanligi aniqlandi. Bular rivojlantiruvchi pedagogik muhitni yaratish, kompetensiyaviy ta'lim mazmunini joriy etish, innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish, pedagoglarning kasbiy kompetentligini uzluksiz rivojlantirish hamda oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligini mustahkamlashdan iborat. Ushbu komponentlarning uyg'unligi maktabga tayyorlov sifatini oshirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning muhim pedagogik omili sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi "Yangi avlod" maktabga majburiy tayyorlov bosqichini alohida pedagogik tizim sifatida nazariy jihatdan asoslash hamda uning samaradorligini ta'minlovchi pedagogik komponentlar va shart-sharoitlarni kompleks yondashuv asosida tizimlashtirish bilan belgilanadi. Tadqiqotda maktabga tayyorlovning mazmuni faqat boshlang'ich ta'limga tayyorlash bosqichi sifatida emas, balki bolaning shaxsiy rivojlanishini ta'minlovchi uzluksiz pedagogik jarayon sifatida talqin qilindi.

Tadqiqot natijalari bir yillik maktabga tayyorlov guruhlarining ta'lim dasturini majburiy umumiy o'rta ta'limning dastlabki bosqichi sifatida joriy etish faoliyatini takomillashtirish, "Yangi avlod" umumiy o'rta ta'lim maktablarida,

bolalarni innovatsion rivojlantirish markazlarida va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhlarini tashkil etishning ilmiy-metodik asoslarini boyitish hamda pedagoglarning kasbiy faoliyatini rivojlantirishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, maqolada ilgari surilgan ilmiy xulosalar va takliflardan maktab va maktabgacha ta'lim sohasidagi ilmiy tadqiqotlar, malaka oshirish kurslari hamda maktabga tayyorlov dasturlarini takomillashtirish jarayonida foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Berk L. E. Child Development. 9th ed. – Boston: Pearson, 2013. – 652 p. – ISBN 978-0-205-19766-8.
URL: <https://search.worldcat.org/title/774697228>
2. Bodrova E., Leong D. J. Tools of the Mind: The Vygotskian Approach to Early Childhood Education. 3rd ed. – New York: Routledge, 2024. – 294 p. – ISBN 978-0-367-75896-7.
URL: <https://www.routledge.com/Tools-of-the-Mind-The-Vygotskian-Approach-to-Early-Childhood-Education/Bodrova-Leong/p/book/9780367758967>
DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003164920>
3. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. – 330 p.
URL: <https://books.google.com/books?id=OCmbzWka6xUC>
4. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – Москва: Педагогика, 1986. – 240 с.
URL: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_001290788/
5. Эльконин Д. Б. Психология игры. – Москва: Педагогика, 1978. – 304 с.
URL: <https://lib.mgppu.ru/OpacUnicode/index.php?url=%2Fnotices%2Findex%2FIdNotice%3A10980%2FSource%3Adefault>
6. “Ilk qadam” davlat o’quv dasturi: takomillashtirilgan ikkinchi nashr. – Toshkent: O’zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi, 2022.
URL: <https://insonqadri.gov.uz/uz-Latn/stateProgram/bajarilgan>
Qo’shimcha tasdiqlovchi rasmiy manba: https://api-portal.gov.uz/uploads/9/2026/05/02/135178c0-7761-9e0a-c464-640d725aebbd_media.pdf
7. Leont’ev A. N. Activity, Consciousness, and Personality. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1978. – 186 p.
URL: <https://search.worldcat.org/oclc/3770804>
Elektron matn: <https://lhc.ucsd.edu/mca/Paper/leontev/>
8. Montessori M. The Absorbent Mind. – New York: Henry Holt, 1995. – 320 p. – ISBN 978-0-8050-4156-9.
URL: <https://us.macmillan.com/books/9780805041569/theabsorbentmind/>
9. Montessori M. The Montessori Method: Scientific Pedagogy as Applied to Child Education in “The Children’s Houses”. – New York: Frederick A. Stokes Company, 1912. – xlii, 377 p.
URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/260280>
10. Moyles J. (ed.). The Excellence of Play. 4th ed. – Maidenhead: Open University Press / McGraw-Hill Education, 2015. – ISBN 978-0-335-26418-6.
URL: <https://www.mheducation.co.uk/the-excellence-of-play-9780335264186-emea-group>
11. OECD. Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care. – Paris: OECD Publishing, 2017. – 192 p.
DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264276116-en>
URL: https://www.oecd.org/en/publications/starting-strong-2017_9789264276116-en.html
12. OECD. Starting Strong VII: Empowering Young Children in the Digital Age. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 248 p.
DOI: <https://doi.org/10.1787/50967622-en>
URL: https://www.oecd.org/en/publications/empowering-young-children-in-the-digital-age_50967622-en/
13. O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to’g’risida”gi 2020-yil 22-dekabrda 802-son qarori.
URL: <https://lex.uz/docs/-5179335>
14. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi 2026-yil 5-fevralda PF-19-son Farmoni.
URL: <https://lex.uz/docs/-8037353>
15. O’zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to’g’risida”gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, O’RQ-595-son.
URL: <https://lex.uz/uz/docs/-4646908>
16. Piaget J. The Origins of Intelligence in Children / trans. by M. Cook. – New York: International Universities Press, 1952. – 419 p.
URL: https://books.google.com/books?id=PA_dAAAAMAAJ
17. Piaget J., Inhelder B. The Psychology of the Child / trans. by H. Weaver. – New York: Basic Books, 1969. – 173 p.
URL: <https://books.google.com/books?id=jtV-AAAAMAAJ>
18. Siraj-Blatchford I., Mayo A. (eds.). Early Childhood Education. 4 vols. – Los Angeles: SAGE Publications, 2012. – ISBN 978-1-84920-737-9.
URL: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/early-childhood-education/book234751>
Catalog: https://openlibrary.org/books/OL25269822M/Early_childhood_education

19. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO, 2023.
URL: <https://gem-report-2023.unesco.org/>
Full report: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723>
20. UNESCO, UNICEF. Global Report on Early Childhood Care and Education: The Right to a Strong Foundation. – Paris: UNESCO; UNICEF, 2024. – ISBN 978-92-3-100690-6.
URL: <https://www.unicef.org/reports/global-report-early-childhood-care-and-education-right-strong-foundation>
21. UNICEF. UNICEF Programme Guidance for Early Childhood Development. – New York: UNICEF Programme Division, 2017.
URL: <https://www.unicef.org/documents/unicef-programme-guidance-early-childhood-development>
PDF: <https://www.unicef.org/media/107616/file/UNICEF-Programme-%20Guidance-for-Early-Childhood-Development-2017.pdf>
22. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes / ed. by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, E. Souberman. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. – 159 p.
URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674576292>
23. Vygotsky L. S. Thought and Language / revised and edited by A. Kozulin. – Cambridge, MA: MIT Press, 1986. – lxi + 287 p.
URL: <https://mitpress.mit.edu/9780262720014/thought-and-language/>
24. Whitebread D. Developmental Psychology and Early Childhood Education: A Guide for Students and Practitioners. – London: SAGE Publications, 2012. – 184 p. – ISBN 978-1-4129-4713-8.
URL: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/developmental-psychology-and-early-childhood-education/book231857>